

2. starptautiskā zinātniski praktiskā konference
"Veselība un personības attīstība: integratīvā pieeja"

Mag.psych. Laura Liberte

14.04.2016. Rīga

Latvijas iedzīvotāju apmierinātība ar dzīvi un individuālā anomija

**RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE**

VITA BREVIS ARS LONGA

Pētījums tika izstrādāts Rīgas Stradiņa Universitātes
Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultātes
Maģistra studiju programmas „Veselības psiholoģija” ietvaros
2014./15. m.g.

Darba zinātniskais vadītājs:
Dr.psych., asist.p.i. Jeļena Ļevina
Darba zinātniskais konsultants:
Dr.psych., asoc.prof. Kristīne Mārtinsone

Aktualitāte

Pēdējā desmitgadē valstī notiekošās sociālekonomiskās pārmaiņas atspoguļojas Latvijas iedzīvotāju apmierinātībā ar dzīvi un individuālajā anomijā.

- Pievienošanās NATO
- Iestāšanās Eiropas Savienībā
- Straujš ekonomikas uzplaukums
un tam sekojošā krīze
- Pārmaiņas nodarbinātībā
- Iedzīvotāju emigrācija uz ārvalstīm

Problēma

- Latvijā iedzīvotāju apmierinātības ar dzīvi vērtējums ir viens no zemākajiem Eiropā.
- Apmierinātība ar dzīvi un individuālā anomija ir nozīmīgi sabiedrības subjektīvās labklājības un psiholoģiskā stāvokļa indikatori strauju politiski ekonomisko notikumu procesā.
- Pietrūkst pētījumu par individuālās anomijas un apmierinātības ar dzīvi prognozējošajiem mainīgajiem Latvijas sabiedrībā.

Foto: Jānis Krūmiņš

Pētījuma mērķis

Vai pastāv saistība starp individuālo anomiju un apmierinātību ar dzīvi un ja pastāv, tad kāda tā ir?

Jautājumi:

- Vai pastāv saistība starp individuālo anomiju un apmierinātību ar dažādiem dzīves aspektiem?
- Ja pastāv, tad kāda ir saistība starp individuālo anomiju un apmierinātību ar dažādiem dzīves aspektiem?
- Kādas individuālās anomijas dimensijas ļauj vislabāk prognozēt apmierinātību ar dažādiem dzīves aspektiem?

Apmierinātība ar dzīvi

Globāla/vispārēja apmierinātība (*well-being*) ir viens no subjektīvās labklājības komponentiem (*Diener, 1984*).

Izšķir:

Subjektīvā labklājība

Psiholoģiskā labklājība

Kognitīvs dzīves sfēru
novērtējums

Indivīda pašrealizācija

Pozitīvi afekti

Autonomijas izjūta

Negatīvi afekti

Dzīves jēgas piepildījums

(*Diener & Ryan, 2009; Deci & Ryan, 2008*)

Apmierinātība ar dzīvi - sfēras

- Vispārējais dzīves novērtējums spēcīgi korelē ar vidējiem apmierinātības rādītājiem dažādās dzīves sfērās (*domain satisfaction*) (Zou , Schimmack & Gere, 2012).

- Apmierinātības ar dzīvi mērījumi ir nozīmīgi nākotnes prognozētāji indivīda resursu un adaptācijas spēju sabiedrībā apzināšanai (Siddall, Huebner & Jiang, 2013).

Foto: LETA; Corbis images

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Anomija

Sabiedrības stāvoklis, ko raksturo tiesību aktu trūkums un normu neesamība.

- Sociāla izšķīšana, kas atstāj graujošu ietekmi ne tikai uz sabiedrību, bet arī uz pašu indivīdu (*Durkheim*, 1893).
- Neatbilstība starp izvirzītajiem mērķiem un sabiedrības indivīdu morālās un ētiskās rīcības aspektiem šo mērķu sasniegšanā (*Merton*, 1938).

Foto: LETA

Anomija

Daudzdimensionāls fenomens, kas veidojas mīļsakarībā ar sabiedrībā notiekošajiem procesiem un cilvēka individualitāti (*Durkheim, 1901*).

Izšķir:

Sociālā anomija (*anomie*)

Normu un regulējošo likumu trūkums vai neesamība

Sabiedrības
objektīvais stāvoklis

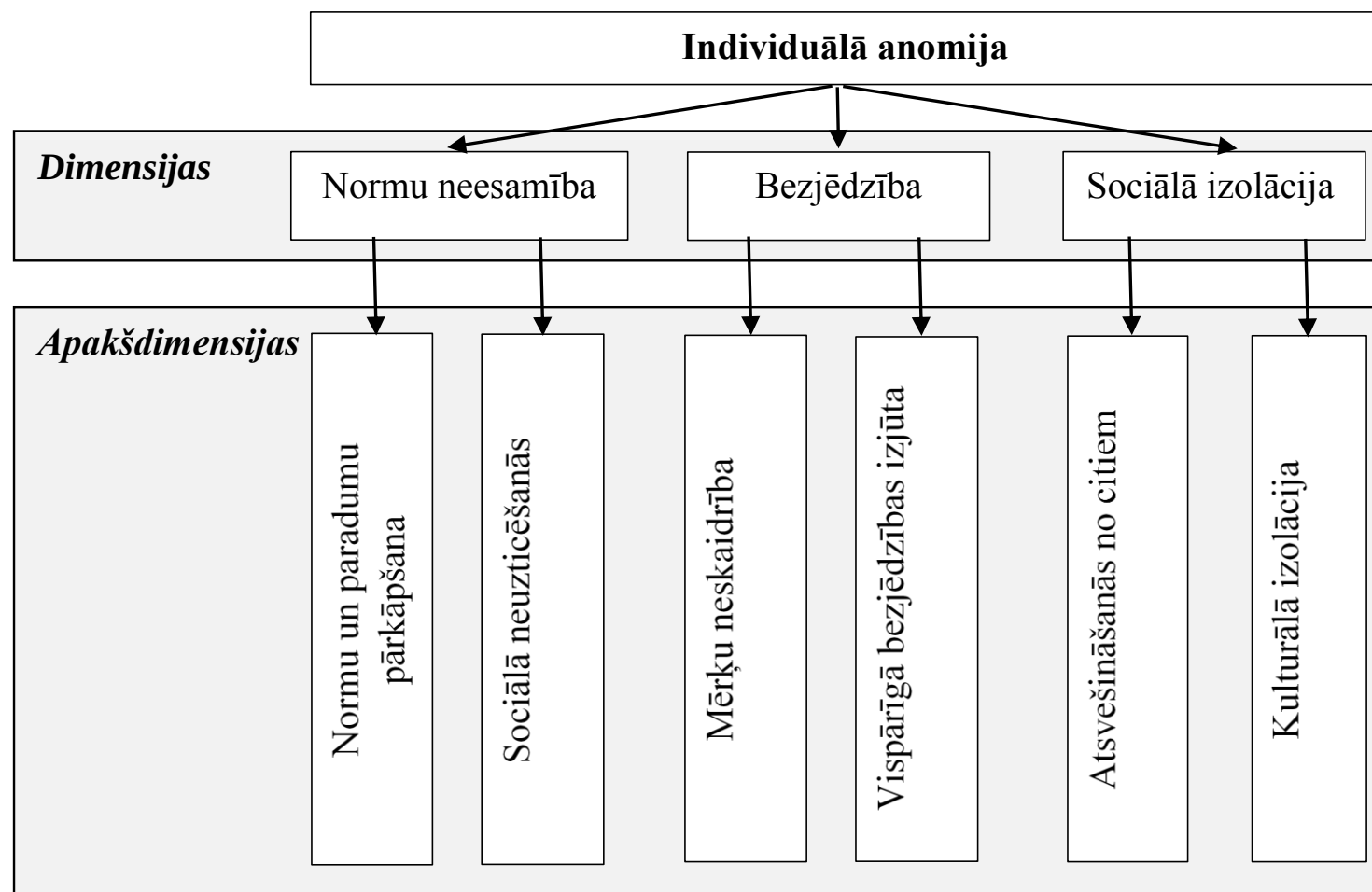
Individuālā anomija (*anomia*)

Bezpalīdzības, atsvešinātības izjūta, nemiers un neziņa par nākotni

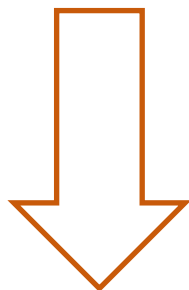
Indivīda subjektīvie priekšstati par sociālo anomiju

(*Lytkina, 2013*)

Integratīvais multidimensionālais individuālās anomijas modelis (Levina, Mārtinsone, Kamerāde, 2015)

Individuālās anomijas un apmierinātības ar dzīvi prognozējošie mainīgie

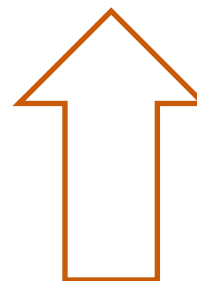
Individuālā anomija

- Bezjēdzība (Azizli, Atkinson et., 2015)
- Sociālā izolācija (Kaniastry & Jakubowska, 2014)
- Normu neesamība (Chamlin & Sanders, 2013)

Apmierinātība ar dzīvi

- Laika sadalījums darbs/ģimene (Cohen, 2004)
- Materiālais nodrošinājums (Upmane, Sebre, 2010)
- Veselība (Haerpfer, Wallac & Abbot, 2013)

Metode

Dalībnieki

- Latvijas iedzīvotāji (1009 cilvēki)
- 352 (34,9 %) vīrieši un 657 (65,1 %) sievietes
- Vecums – no 18 līdz 92 gadiem ($M = 52,04$, $SD = 19,00$)

Instrumentārijs

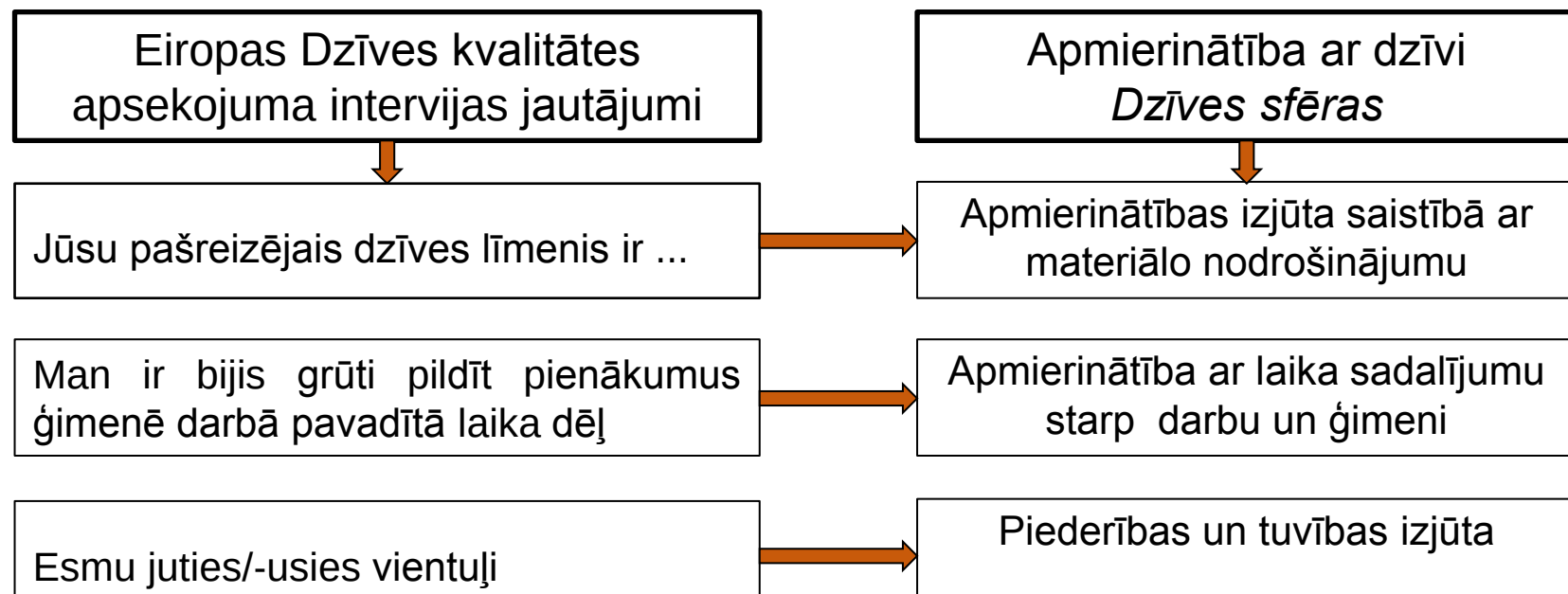
- Sekundārie dati, kas iegūti Eiropas dzīves kvalitātes pētījumā (*European Quality of Life Survey, 2012*)
- Individuālās anomijas mērīšanas skalas (*Ļevina, Mārtinsone & Kamerāde, 2015*)

Procedūra

- Apmierinātības ar dzīvi mērījuma skalu konstruēšana
- Negatīvi formulēto jautājumu pārvēršana pozitīvos formulējumos
- Vērtību standartizēšana z vērtībās, ar vidējo aritmētisko 0 un standartnovirzi 1

Kvalitatīva jautājumu analīze apmierinātības ar dzīvi skalu konstruēšanā

- Eiropas Dzīves kvalitātes apsekojuma 68 intervijas jautājumi
- Teorētiskie aspekti par apmierinātību ar dzīvi nozīmīgām dzīves sfērām
- Pieaicināts neatkarīgs eksperts (Dr. psych. A.Upmane) un darbs grupā

Pētījuma rezultāti

Apmierinātības ar dzīvi skalu psihometriskās īpašības

- Modelis tika iegūts, izmantojot 17 jautājumu kopu ($k = 17$)
- KMO ir 0,83, Bartleta tests $\chi^2(136) = 2843,199$ ($p = 0,000$)
- Galveno komponentu analīze uzrādīja 5 mērīšanas skalu struktūru
- Satura vienības ir iekšēji saskaņotas, jo Kronbaha α koeficients variē no 0,72 līdz 0,88

Skalas

1. *“Vispārējā fiziskā un emocionālā pašizjūta”* ($k = 4$)
2. *“Apmierinātība ar laika sadalījumu starp darbu un ģimeni”* ($k = 4$)
3. *“Apmierinātības izjūta saistībā ar materiālo nodrošinājumu”* ($k = 4$)
4. *“Piederības un tuvības izjūta”* ($k = 3$)
5. *“Apmierinātība ar veselības stāvokli”* ($k = 2$)

Pētījuma rezultāti

Pastāv statistiski nozīmīga sakarība starp individuālās anomijas dimensijām un apmierinātību ar dažādiem dzīves aspektiem.

Skala	1. Sociālā neuzticēšanās	2. Sociālā izolācija	3. Bezjēdzība
1. Vispārējā fiziskā un emocionālā pašizjūta	-0,15***	-0,39***	-0,54***
2. Apmierinātība ar laika sadalījumu starp darbu un ģimeni	-0,18***	-0,24***	-0,28***
3. Apmierinātības izjūta saistībā ar materiālo nodrošinājumu	-0,33***	-0,53***	-0,57***
4. Piederības un tuvības izjūta	-0,16***	-0,39***	-0,46***
5. Apmierinātība ar veselības stāvokli	-0,11**	-0,37***	-0,42***

Piezīme: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p = 0,00$

Individuālās anomijas un apmierinātības ar dzīvi sakarības

Fiziskais un
emocionālais
stāvoklis

Laika
sadalījums
darbs/ģimene

Materiālais
nodrošinājums

Piederības un
tuvības izjūta

Veselības
stāvoklis

Sociālā neuzticēšanās

Sociālā neuzticēšanās, Sociālā izolācija, Bezjēdzība

Foto: Corbis images

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Pētījuma rezultāti

Prognoze

Galvenie rezultāti

1. Pastāv nozīmīga saistība starp Latvijas iedzīvotāju individuālo anomiju un apmierinātību ar dzīvi.
2. Apmierinātības ar dzīvi izveidotās dzīves sfēru mērījuma skalas veido teorijai atbilstošu faktoru struktūru un pieņemamus iekšējās saskaņotības rādītājus.
3. Pastāv saistība starp individuālās anomijas dimensijām un apmierinātības ar dzīvi sfērām.
4. Visas individuālās anomijas dimensijas ļauj prognozēt apmierinātības ar dzīvi novērtējuma līmeni.
5. Sociālās neuzticēšanās dimensija ir vismazāk apmierinātību ar dzīvi prognozējošais faktors.

Pētījuma ierobežojumi

- Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma intervijas jautājumi
 - neaptver tik plašu jautājumu loku, ko varētu attiecināt uz vēl vairākām citām, pētījumā neiekļautajām dzīves sfērām.
- Individuālā anomija ir jauns koncepts.
- Iegūtie pētījuma dati ir par laika posmu no 2010. – 2012.gadam un atspoguļo tā brīža Latvijas iedzīvotāju individuālās anomijas un apmierinātības ar dzīvi līmeņus.

Secinājumi

- Jo augstāki rādītāji Latvijas iedzīvotāju individuālās anomijas skalā, jo prognozējams zemāks apmierinātības ar dzīvi līmenis.
- Pētījumā iegūtie rezultāti sakrīt ar iegūtajiem rezultātiem citos ar šo jēdzienu izpēti saistītajos pētījumos.
- Izmantotie instrumenti var tikt pielietoti šādu individuālās anomijas dimensiju un dzīves sfēru mērīšanai

Individuālās anomijas dimensijas	Apmierinātības ar dzīvi sfēras
▪ Sociālā neuzticēšanās ▪ Sociālā izolācija ▪ Bezjēdzība	▪ Apmierinātība ar fizisko un emocionālo stāvokli ▪ Apmierinātība ar laika sadalījumu starp darbu un ģimeni ▪ Apmierinātības izjūta ar materiālo nodrošinājumu ▪ Piederības un tuvības izjūta ▪ Apmierinātība ar veselības stāvokli

Nākotnes pētījumu perspektīvas

Kvalitatīva un kvantitatīva jēdzienu izpēte ļauj skaidrāk izprast doto jēdzienu daudzdimensionalitāti.

- Izpētīt mijsakarības dažādās sociāldemogrāfiskās grupās (vecums, izglītība, nodarbinātība, materiālais stāvoklis u.c.)
- Pilnveidot mērīšanas instrumentus
- Veikt pētījumus par doto fenomenu psiholoģiskajiem mehānismiem un to savstarpējo saistību
- Pētījumos iegūtos rezultātus izmantot konkrētu dzīves sfēru uzlabošanai, kas var veicināt Latvijas iedzīvotāju individuālās anomijas pazemināšanos un vispārējā dzīves līmeņa paaugstināšanos

Paldies par uzmanību!

